

Senāta Apvienotās sapulces 1929.gada 15.marta lietā Nr. 2

„Jurists” 1929/4

-115-

Senāta Apvienotā sapulce –

1929.g. 15.martā Latvijas Senāts, Apvienotās Sapulces rīcības sēdē, caurlūkojis Tiesu palātas civ. proc. lik. 241.p. kārtībā, piekritības strīdus izšķiršanai starp tiesu un Zemkopības ministriju, iesniegto Margarētas Valter-Vitenheim prasības lietu pret Zemkopības ministriju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustāmu mantu, a t r a d a :

No lietas redzams, ka Margarēta Valter-Vitenheim 1923.g. 3.decembrī caur savu pilnvarnieku cēlusi Jelgavas Apgabaltiesā prasību pret Zemkopības ministriju, kurā, — apgalvodama, ka ministrija ieskaitījusi ar agrārās reformas likuma I.d. 1.p. nodibinātā valsts zemes fondā viņai, prasītājai īpašumā piederošās, no Ilūkstes apr., Asares muižas atdalītās Viļumān mājas, zem zem. grām. reģ. Nr. 22 un tāpat viņai piederošo, no tās pašas muižas Emsiņ mājām Nr. 26 atdalīto zemes gabalu zem zemes grām. reģ. Nr. 2602 un šos nekustāmus īpašumus izrentējusi, neraugoties uz to, ka tie, kā zemnieku zeme, ar minēto likumu nav atsavināti, ievērojot šī likuma I.d. 2.p. 2.pkt. nosacījumu, — lūdz atzīt viņai īpašuma tiesības uz minēto mantu.

Šo prasību Apgabaltiesa ar 1924.g. 21.februāra lēmumu atstājusi bez caurskatīšanas, atzīstot to par nepiekrītošu civiltiesai.

Lietai nonākot Tiesu Palātā uz prasītājas sūdzības pamata, Zemkopības ministrija, pamatodamās uz civ. proc. lik. 240.p., ar 1924.g. 30.oktobra rakstu Nr. 1375 paziņojusi Tiesu Palātai caur šīs tiesas prokuroru, ka augšminēto lietu Zemkopības ministrija atzīst par piekrītošu, viņas

-116-

izšķiršanai uz agrārās reformas likuma pamata, paskaidrojot pie tam, ka ministrijas rīkojums šai lietā nav rediģējams civiltiesā, bet gan pārsūdzams vienīgi Senāta Administratīvam departamenta likumā par administratīvām tiesām paredzētā kārtībā, ko prasītāja, Valter-Vitenheim, savā laikā jau darījusi, bet Senāts viņas sūdzību atstājis bez ievēribas, un ka rīkojumu par prasības objektiem ministrija ir devusi ne kā fisks valsts privāttiesiskā lietā, bet kā valsts varas (imperium) nesēja, kādēļ šī lieta, uz civ. proc. lik. 1.p. piezīmes pamata, nepiekrīt civiltiesas izspriešanai.

Ievērojot šo paziņojumu, Tiesu Palāta, saskaņā ar civ. proc. lik. 241.p. lietas iztiesāšanu apturējusi un lietu iesniegusi Senāta Apvienotai Sapulcei piekritības strīdus izšķiršanai.

Apsverot augšpievestos apstākļus sakarā ar pastāvošiem likumiem, Senāts a t r o d : Agr. ref. lik. I.d. 2.p. I. un 2.punktos ir uzskaitītas tās nekustāmu īpašumu kategorijas, no kurām sastādās ar šī likuma I.p. nodibinātais valsts zemes fonds. Saskaņā ar tā paša likuma 2.p. 2.d., visi šie nekustāmie īpašumi skaitās par atsavinātiem un pārgājušiem valsts īpašumā ar šī likuma spēkā nākšanas dienu. Atsavināto īpašumu ieskaitīšana un pārņemšana fondā ar minētā likuma 12.p. uzdota Zemkopības ministrijai. Izpildot šo uzdevumu, Zemkopības ministrija rīkojās kā valsts varas izpildu orgāns un tādēļ viņas

attiecīgie rīkojumi pieskaitāmi pie tādām bezstrīdus prasībām, kurās, nepielaižot ierunas sacīkstes kārtībā, piekrīt administratīvām,

-117-

bet ne tiesu iestādēm, saskaņā ar civ. proc. lik. 1.p. piezīmi. Tomēr tas nebūt nenozīmē, ka Zemkopības ministrija ar savu rīkojumu varētu bezstrīdus kārtībā atņemt pilsoņiem arī tādu mantu, uz kuru agrārās reformas likums nemaz neattiecas, jo, no vienas puses, ievērojot augstāk sacīto, Zemkopības ministrijas rīkojumi par nekustāmu īpašuma ieskaitīšanu fondā ir tikai šo faktu konstatējoši akti, bet ne juridiski akti, ar kuriem ministrija šo mantu bezstrīdus kārtībā atsavina valsts īpašumā, un, no otras puses, lai aizsargātu pilsoņu privāttiesības no valsts administratīvo orgānu rīkojumiem, likums (civ. proc. lik. 4. (2.) p.) nosaka, ka privātpersonas, kuru uz likumu pamatotās tiesības aizskar pārvaldības iestāžu vai personu rīkojumi, var tiesā celt prasību, lai aizskartās tiesības atjaunotu. Tā kā attiecībā uz Zemkopības ministrijas rīkojumiem par atsavinātās nekustāmās mantas ieskaitīšanu valsts zemes fondā pastāvošos likumos nav paredzēti nekādi izņēmumi no citētā civ. proc. lik. 4. (2.) p. nosacījuma, jāatzīst, ka arī ar minētiem rīkojumiem aizskarto īpašuma tiesību atjaunošana civilprasības ceļā nav izslēgta.

Tas apstāklis, ka prasītāja likumā par administratīvām tiesām (Lik. kr. 1921.g. Nr. 59) noteiktā kārtībā administratīvai tiesai (Senāta administratīvām departamentam) iesniegtai sūdzībai par Zemkopības ministrijas rīkojumu nav bijis panākumu, vai prasītājs tādu nav iesniedzis, tāpat neaizsprosto viņam ceļu savu īpašumu tiesību aizsargāšanai civiltiesā, jo saskaņā ar civ. proc. lik. 1.p., ikviens strīds par civiltiesībām piekrīt civiltiesu iestāžu izspriešanai, neatkarīgi no tā, ka prasītāja sūdzība no kādas pārvaldības iestādes jeb personas, vai no administratīvās tiesas atstāta bez ievēribas.

Šī atzinuma pareizību neapgāž Likums par nekustāmu īpašumu koroborēšanu sakarā ar agrārās reformas likumu (Lik. kr. 1923.g. Nr. 41) nosacījumi, — ka Zemkopības ministrija sastāda sarakstus par visiem uz agrārās reformas likuma pamata valsts zemes fondā ieskaitītiem nekustāmiem īpašumiem un šos sarakstus izsludina „Valdības Vēstnesī” (1.p.); ka mēneša laikā ieinteresētām personām ir tiesība iesniegt sūdzības par nekustāmo īpašumu pretlikumīgu ieskaitīšanu zemes fondā (2.p.), un ka pēc sūdzību termiņa notecēšanas, vai, ja sūdzības iesniegtas, tad pēc to izšķiršanas, atsavinātie īpašumi uz Zemkopības ministrijas pieprasījumu ir pārvedami zemes grāmatās uz valsts vārdu (3.p.), — jo šie nosacījumi nevis nodibina koroborēšanai nepieciešamo materiālo pamatu — ar likuma noteikto atsavināšanu (civ. lik. 868.p., 6.pkt.), — bet tikai noteic koroborēšanas izdarīšanas kārtību, papildinot, saskaņā ar civ. lik. 3002.p. piezīmi un 2995.p. piezīmi. Notariāta nolikuma 340.p. lietvedības nosacījumus. Tādā kārtā minētais likums ir tīri formālas, procesuālas dabas likums, bet koroborēšanas materiāla pamata iekšējo trūkumu (civ. lik. 3016.p.) dēļ aizskarto tiesību atjaunošanas tām personām, pret kurām koroborējums vērsts, izdarāma vienīgi civ. proc. lik. 1.p. noteiktā

-118-

kārtībā. Kas attiecas uz Lik. par nek. īpaš. korob. 2.p. nosacījumu, kā sūdzību iesniegšanai par nekustāma īpašuma ieskaitīšanu fondā noteiktais mēneša laiks, skaitāms

no augšminētā saraksta izsludināšanas dienas „Valdības Vēstnesī”, ja ieinteresētām personām, jau iepriekš nav ziņots par viņas īpašuma ieskaitīšanu, kādā gadījumā pārsūdzības termiņš skaitāms no paziņošanas dienas, pie kam, šī nosacījuma paskaidrošanai, taisītā atsaukšanās uz 1922.g. 5.oktobra noteikumiem par sūdzību iesniegšanas kārtību un laiku Senāta Administratīvam departamentam, tad šie nosacījumi, — ietverot sevī Likuma par administratīvām tiesām (Likumu krāj. 1921.gada Nr. 59) 3., 6. un 10. pantos izteikto un proti, ka sūdzības par Zemkopības ministrijas, kā centrālās iestādes, lēmumiem, rīkojumiem un rīcību iesniedzamas Senāta Administratīvam departamentam mēneša laikā, — tikai papildina minēto 10.p., paskaidrojot, no kādas dienas skaitot šis termiņš aprēķināms, sakarā ar to, ka Zemkopības ministrijas lēmumu vai rīkojumu pasludināšana ieinteresētai personai atvietota ar Lik. par nek. īp. korob. 1.pantā paredzēto nekustāmo īpašumu izsludināšanu „Valdības Vēstnesī”, tādēļ, ka tīri tehniskas dabas nosacījums nekādā ziņā nevarēja grozīt civilprocesa lik. 1. un 4. (2.) p. p. nodibinātos pamatnoteikumus, kuru piemērošanu ierobežot var tikai ar tiešu minēto pantu grozījumu.

Sacīto pastiprina arī citi Lik. par nek. īpašumu koroborēšanu nosacījumi, šī likuma 1.p. nosaka, ka Zemkopības ministrijas izsludināmos zemes fondā ieskaitīto nekustāmu īpašumu sarakstos obligātoriski jāatzīmē, ka atsavināto zemju bijušo īpašnieku tiesības uz neatsavinātām daļām un rūpniecības iestādēm, kā arī jau iegūto, bet zemes grāmatās vēl neierakstīto nekustāmu īpašumu ieguvēju tiesības, — netiek aizskartas, un tā paša likuma 3.p. —, ka sarakstos uzskaitītie nekustāmie īpašumi ir pārvedami uz valsts vārdu pilnā sastāvā, pie kam neatsavinātās šo īpašumu daļas un rūpniecības iestādes, kā arī iegūtie, bet zemes grāmatās vēl neierakstītie zemes gabali pēc tam atdalāmi zemes grāmatās tā paša likuma noteiktā kārtībā. Arī te ir runa tikai par koroborācijas izvešanas formālo kārtību, bet nevis par kādu sevišķu minēto neatsavināto tiesību aizsargāšanas kārtību tajos gadījumos, ja pati Zemkopības ministrija, kurai uzdots koroborāciju izvest, šīs tiesības neatzīst resp. aizskar. Tā kā minētās tiesības agrārās reformas likums nevis nodibina, bet deklarē par neatsavinātām, tās, protams, nevar uzskatīt par izrietošām no šī likuma publiskā rakstura tiesībām, kuru atjaunošana aizskārums gadījumā piekristu administratīvām tiesām, bet viņas kvalificējas kā tādas, kuras agrārās reformas likums nav pārtraucis un kuras arī pēc šī likuma izdošanas turpina savu agrāko pastāvēšanu kā uz civillikumiem pamatotas un tādēļ civ. proc. lik. 1. un 4. (2.) p. p. kārtībā aizsargājamās tiesības. Tādā kārtā pretējs Zemkopības ministrijas ieskats neatrod ne mazākā attaisnojuma pastāvošos likumos.

Lietas piekritība civiltiesai noteicama vienīgi pēc to attiecību juridiskā rakstura, kuras prasītājs apgalvo par aizskārtām ar Zemkopības ministrijas

-119-

rīkojumu un viņa lūgumu, neatkarīgi no prasītāja apgalvojuma pamatotības, bet ministrijas iebildums, ka nekustāms īpašums atsavināts ar agrārās reformas likumu, atzīstams par attiecošos uz lietas būtību. Tādēļ, ja pēc lietas apstākļu apsvērums sakarā ar ministrijas iebildumiem, izrādītos, ka īpašuma tiesības uz nekustāmu mantu, kuras par aizskārtām skaita prasītājs, ir atceltas atsavināšanas ceļā ar agrārās reformas likumu, tiesa gan var prasību pēc būtības atraidīt, bet nevis atzīt lietu par nepiekrītošu civiltiesai.

Griežoties no šiem apsvērumiem pie aprādītās Margarētas Valter-Vitenheim prasības lietas caurskatīšanas pēc būtības un ņemot vērā, ka Zemkopības ministrijai,

saskaņā ar augšsacīto vispār nav piešķirta tiesība atsavināt nekustāmu mantu tās ieskaitīšanai valsts zemes fondā, bet — tikai tiesība pārņemt atsavināto, un tādēļ augšminētā, nekustāmā manta nav skaitāma par bezstrīdus kārtībā atsavinātu ar ministrijas rīkojumu; ka prasītāja Valter-Vitenheim, lūdzot savā prasības sūdzībā atzīt (atjaunot) viņai īpašuma tiesības uz mantu, apgalvo, ka Zemkopības ministrija šīs, viņai piederošās tiesības aizskārusi, ieskaitot to valsts zemes fondā; ka īpašuma tiesības uz mantu aizsargā civillikumi; ka tādēļ Valter-Vitenheim strīdum ar Zemkopības ministriju ir civiltiesisks strīda raksturs un tas, saskaņā ar civ. proc. lik. 1.p., izspriežams no civiltiesas, — Senāts, pamatojoties uz to pašu likumu 241.p., nolēma: atzīt, ka lieta piekrīt civiltiesai.

Senāta Apvienotās Sapulces 1929.gada lietā Nr. 2 mazākumā palikušo senatoru atsevišķās domas.¹

Uz civilprocesa likuma 1.panta pamata, tiesu iestāžu izšķiršanai piekrīt strīdi par civilprasībām, kas normē privāttiesiskās attiecības starp atsevišķām privātām (fiziskām vai juridiskām) personām viņu privāto prasību un interešu aplokā, bet pēc piezīmes pie šī panta tādi administratīvu iestāžu un personu prasījumi, kuriem likums piešķir neapstrīdamības raksturu, nepielaidsams ierunas sacikstu kārtībā, piekrīt pārvaldības, bet ne tiesu iestāžu pārziņai. Ar šiem noteikumiem likumdevējs ir pieņēmis pamatprincipu par tiesu kompetences norobežošanu no administratīvās varas funkcijām. Jautājums, kādi ir tie administratīvo iestāžu un personu prasījumi, kuriem likums piešķir neapstrīdamības raksturu, izšķirams atkarībā no tā, kādā veidā izpaužas valsts un viņas orgānu funkcijas. Valsts pārvaldes iestādes var rīkoties kā valsts, t.i. politiskās apvienības, varas orgāni, apsargājot valsts iekārtu un viņā nodibināto kārtību, t.i. realizējot tīri publiskas tiesības, vai kā privāttiesību subjekti, uzstājoties kā saimnieciskās vienības, kam pieder savas privāttiesiski aizsargājamās intereses.

-120-

Publisko tiesību aizsargāšana pieder attiecīgiem valsts orgāniem un strīdi par tām nepiekrīt civiltiesām. Civilprocesa likuma 4. (2.) panta nosacījums, ka privātpersonas vai biedrības, kuru uz likumu pamatotās tiesības aizskar pārvaldības iestāžu vai personu rīkojumi, var celt prasību, lai aizskartās tiesības atjaunotu, ir iztulkojams sakarā ar tā paša likuma 1.panta piezīmē pievesto pamatprincipu un saskaņā ar vietējo civillikumu ievada XX. pantu, kādēļ saprotams visšaurākā nozīmē kā domāts tikai gadījumiem, kas paredzēti atsevišķi pašos likumos, kad privātas personas privātas tiesības ir aizskartās ar valsts pārvaldes vai amatpersonas noziedzīgu nodarījumu, vai arī negādību, nolaidību vai gausību, un kad cietušais likumā paredzētā kārtībā pierādījis attiecīgās administratīvās varas vainīgumu, var celt civilprasību vai nu saskaņā ar civilprocesa lik. 1316. un sek. pantiem, vai arī vispārējā civilprocesa kārtībā.

¹ Kādēļ daļa senatoru nebalsoja par Senāta 15.marta lēmumu agrārreformas lietā

Kā jau agrāk ziņots, lielu ievēribu guvušais Senāta tulkojums, ar kuru agrākiem muižniekiem dota tiesība apstrīdēt īpašumu ieskaitīšanu zemes fondā vēl arī civillietās, nav pieņemts vienbalsīgi. Par 15.marta kopsapulces lēmumu, kurš runā pretī agrākam (1926.g.) Senāta agrārlikuma tulkojumam, tā dzird, balsājuši šādi senatori: doc. Loebers, Nagujevskis, Petersons, Konradi, Ozoliņš, Balodis un Gobiņš. Pret balsājuši: Valters, Kalacs, Puriņš, Zilberts un Gubenis. Pirmie četri no viņiem ierakstījuši atsevišķās domas pie vairākuma lēmuma, kuras nodrukājam saīsinātā veidā. Jaunākās ziņas (18.04.1929) 1.lapa.

Visos citos gadījumos, kad valsts pārvalde rīkojās kā publisku tiesību subjekts, viņas rīkojumiem piemīt neapstrīdams raksturs. Civilprocesa likumu autori (bij. Kriev. valsts padomes žurnālā 1864.g. Nr. 44) aizrāda, ka „pielaist attiecībā uz šādiem valsts varas rīkojumiem sacīkstes civiltiesas kārtībā būtu tas pats, kā pavisam noliegt valsts varas būtības raksturu un privātas intereses nostādīt augstāk par valsts interesēm, pret kurām tām jāatkāpjas visās lietās, kas attiecās uz valsts pārvaldības neatliekamām vajadzībām”. „Kad valsts kāda sava orgāna personā uzstājās kā vara, viņas rīkojums uzskatāms kā pavēle, kas izpildāma obligatoriski. Gan arī šādos gadījumos pielaižami iebildumi, bet tie ir pavisam citas dabas, tie var būt tikai iebildumi pret varas orgāna darbību, izdodot apstrīdēto rīkojumu, bet ne pret viņa tiesību. Šādi iebildumi pielaižami kā sūdzība priekšniecībai, bet ne kā sacīkstes starp divām personām”. Pēc 1921.gada likuma par administratīvām tiesām šādās civiltiesai nepiekrītošās lietās valdības orgānu rīkojumi pārsūdzami šī likuma 3. un 6.pantos paredzētos gadījumos un kārtībā (1921.g. lik. kr. 59.).

Agrārreformas likums ir publisku tiesību likums, ar kuru šī likuma 2. p. 2.punktā norādītu kategoriju zemju īpašniekiem ir atsavinātas īpašuma tiesības, un tāds likums var radīt tikai publiski tiesiska rakstura attiecības starp valsti un to zemju bijušiem īpašniekiem, uz kuriem šis likums attiecās. — Civillikumu vispārējie noteikumi par ekspropriāciju jeb nekustāmas mantas piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskām vajadzībām, kas izteikti vietējo civillikumu 868.p. 6.punktā un bij. Krievijas lik. kop. X.sēj. 1.d. 575.-608.pantos, vēlāk atvietotas ar 1923.gada likumu par nekustāmas mantas piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskām vajadzībām (1923.g. lik. krāj. 59). nosaka, ka tāda atsavināšana notiek administratīvā kārtībā, atsavinātā manta nekavējoties pārņemama un varbūtējās sūdzības piekrīt administratīvo tiesu izspriešanai (lik. par nekustāmas mantas piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskām vajadzībām 8., 13. un 14. p. p.).

-121-

Agr. ref. lik. 1.d. 2.p. 2.pktā nosacītā zemju atsavināšana notiek tādā pašā kārtībā. Agr. ref. likums, kura pamatā ir likts tas pats ekspropriācijas princips, gan neuzskata atsevišķas zemes vienības, kuras ar šo likumu ir atsavinātas un ieskaitītas valsts zemes fondā, bet likumdevējs *expressis verbis* uzdevis valdībai, resp. tās orgānam Zemkopības ministrijai (agr. ref. lik. 1.d. 8. un 12.p. p.), konstatēt to katrā konkrētā gadījumā pēc pašā likumā noteiktām pazīmēm. Tā tad pēc būtības nav itin nekādas starpības, bet ir pilnīgi viens un tas pats, vai pats likumdevējs deklarē, ka noteiktā konkrētā zemes vienība ir atsavināta, jeb Zemkopības ministrija likumdevēja uzdevumā to konstatē, ar savu rīkojumu pārņemot attiecīgu individuālu zemes vienību valsts zemes fondā, kādēļ juridiski nepamatots ir uzskats, ka ar Zemkopības ministrijas rīkojumu fondā pārņemtā zeme nav skaitāma par bezstrīdus kārtībā atsavinātu.

Agrārreformas likumā likumdevējs pieņēmis analogu kārtību, kāda atrodama nodokļu likumos, kur pats likums neuzskaita konkrētos ar nodokļiem apliekamos objektus un individuālus nodokļu maksātājus, bet tikai uzrāda apliekamo objektu vispārējās pazīmes un uzdod Finanšu ministrijai caur saviem orgāniem katrā konkrētā gadījumā konstatēt šīs likumā paredzētās pazīmes un saskaņā ar tām uzlikt nodokli, kā arī piedzīt to bezstrīdus kārtībā. Nevar būt divu domu, ka par nelikumībām, kas varētu būt pielaiestas pie nodokļu uzlikšanas, resp. aprēķināšanas, sūdzības civiltiesāšanas kārtībā ir

pilnīgi izslēgtas (civilprocesa lik. 1.p. piezīme). Tādu pat viedokli likumdevējs sankcionējis likumos par nekustāmas mantas atsavināšanu dzelzceļu vajadzībām (sk. lik. par nekustāmas mantas atsavināšanu Liepājas-Glūdas dzelzceļa vajadzībām, 1925.g. lik. kr. 124), nenosaucot konkrētās atsavināmās zemes un to īpašniekus, bet uzdodot atsavināšanas izvešanu dzīvē Satiksmes ministrijai, kā valsts varas attiecīgai pārstāvei.

Pavēlot Zemkopības ministrijai pārņemt atsavinātās zemes valsts rīcībā, likums uzdod viņai izgatavot visu atsavināto un valsts zemes fondā ieskaitīto zemju sarakstus un izsludināt tos vispārējai zināšanai „Valdības Vēstnesī” (1923.gada 31.marta lik. par nekustāmu īpašumu koroborēšanu sakarā ar agrārās reformas likumu). Izpildot šos likumā nosacītos pienākumus, Zemkopības ministrija rīkojās kā valsts varas orgāns un publisko interešu aizstāve, kuras lēmums vai rīkojums, ja tie ir pretlikumīgi, ieinteresētās personas var pārsūdzēt vienīgi administratīvā kārtībā, kā tas tieši nosacīts 1923.gada 31.marta likuma (1923.g. lik. kr. 41) 2.pantā, attiecinot to arī uz pagājušu laiku. Civilprocesa likuma 4. (2.) panta piemērošana attiecībā uz varbūtēju strīdu izšķiršanas kārtību ar 1923.gada 31.marta likuma 2.panta ir pilnīgi izslēgta neatkarīgi no tā, kāds strīdam ir raksturs, jo 1923.g. 31.marta likums, kā speciāls likums, kurš izdots agrārreformas izvešanai, saskaņā ar citētā likuma burtisko tekstu un vietējo civillikumu ievada XX. panta nosacījumiem uzskatāms kā izņēmums no vispārējās normas, pievestās civilproc. lik. 4. (2.) pantā. —

-122-

Deklarējot, ka zemes ar agr. ref. lik. 1.d. 2.p. 2.pktā aprādītām pazīmēm ir atsavinātas, likums ar to pašu loģiski izslēdz katra strīda iespējamību par to, vai šīs zemes ir atsavinātas jeb pieder to agrākiem īpašniekiem, bet nosakot, ka sūdzības par īpašumu pretlikumīgu ieskaitīšanu zemes fondā iesniedzamas Senāta administratīvām departamentam, likums ar to pašu nodibina, ka pārbaudīt zemju fondā ieskaitīšanas likumību pēc agr. ref. lik. 1.d. 2.p. 2.punkta pazīmēm piekritt nevis civiltiesai civiltiesāšanas kārtībā, bet gan administratīvās justices orgānam. Senāts jau agrāk savā Apvienotās Sapulces 1926.gada 8.oktobra spriedumā Jekaterīnas Karjakinās² lietā ir atzinis, ka civiltiesas vara pie šo jautājumu izšķiršanas ir izslēgta un paskaidrojis, ka, ja likumā noteiktā termiņā sūdzība par Zemkopības ministrijas lēmumu attiecībā uz zemes ieskaitīšanu valsts zemes fondā nav iesniegta, tad ministrijas lēmums uzskatāms par tādu, kas gājis likumīgā spēkā un tāpat sūdzība gadījumos, kad Senāta Administratīvais departaments, pārbaudot sūdzību ir nācis pie slēdziena, ka zemes ieskaitīšana fondā pēc likumā noteiktām pazīmēm ir saskaņojama ar agr. ref. lik. nosacījumiem un tā tad atzīstama par likumīgu, tad ar to pašu jautājums uzskatāms par izšķirtu galīgi. Arī Senāta civilais kasācijas departaments ar savu 1928.gada 8.jūnija spriedumu lietā Nr. 7 Elizabetes un Kurta Lovensternu, Sofijas Brummer un Marijas Grūnevaldt prasībā pret Zemkopības ministriju, Centrālo zemes ierīcības komiteju un Kokneses patērētāju biedrību par īpašuma tiesībām uz ūdenszirnāvē, ir atzinis, ka šāda veida strīdi uz civilprocesa likuma 1.p. pamata civiltiesai nepiekrīt, kādēļ lietu izbeidzis.

Senāts savā Apvienotās Sapulces 1926.gada 8.oktobra spriedumā Karjakinās lietā atzīst, ka 1923.g. 31.marta likumam, uzdodot fondā ieskaitīšanas likumību pārbaudīt administratīvai justīcei, ir bijis noteikts mērķis izslēgt paralēlisma iespējamību, t. i. vienu

² Ofic. publ. Apvienotās sapulces lieta Nr. 5, 8.ieraksts, 42.-55.lpp.

un to pašu jautājumu izlemšanu ar civilās un administratīvās justices palīdzību. Paralēlisms, kas nozīmētu administratīvo lēmumu pārbaudīšanu civilā tiesā, nav pielaižams arī tādēļ, ka tas runā pretim civilprocesa likuma 1. un 2.pantos atzītam principam par administratīvās varas atdalīšanu no tiesas varas, kā arī tiesiskam pamatnoteikumam, ka lieta, kas jau izšķirta ar kompetentas varas lēmumu, uzskatāma par galīgi izspriestu (res judicata) un nav pārlemjama. Ka likumdevējs noliedz vienas un tās pašas lietas izspriešanu administratīvā kārtībā un civiltiesā, redzams, starp citu, arī no tā, ka lietas, kurās viņš ar likumu pielaiž sūdzības vai nu administratīvā, vai arī tiesas ceļā pēc paša sūdzētāja izvēles, kā par piem. uzņēmēju prasībās pret valsti kā privāttiesību subjektu, par darbiem un piegādēm (civilprocesa lik. 1302. un sek. p. p., 1927.g. lik. par darbiem un piegādēm valsts vajadzībām 95.p.), tur pats likums kategoriski nosaka, ka kontrahents, kas iesniedzis sūdzību administratīvā kārtībā, zaudē tiesību celt civilprasību (civilprocesa lik. 1304.p.). Nosakot ar agr. ref. lik. I.d. 2.pantu, ka visas šī likuma 2.p. 2.punktā minētās zemes ir atsavinātas un pāriet valsts īpašumā ar agr. ref.

-123-

likuma 1.daļas spēkā nākšanas dienu, t.i. ar 1920.gada 1.oktobri, un ar tā paša likuma 19.pantu, atceļot visus noteikumus, līgumus un pienākumus, kuri kavētu atsavinātās zemes ieskaitīšanu fondā, likumdevējs ir noteikti deklarējis šī likuma steidzamu un neatliekamu izvešanu dzīvē, kādēļ nedz no agrārās reformas likuma, nedz arī no vispārējā ekspropriācijas likuma viedokļa nav pielaižams civiltiesas strīds par ieskaitīšanu valsts zemes fondā. Pielaižot tādu strīdu ar prasību civiltiesā, nozīmē pielaižot civilprāvas par visu ar agrārās reformas likumu atsavinātu zemju ieskaitīšanu valsts zemes fondā un līdz ar to kavēt un aizturēt agrārās reformas izvešanu vismaz uz 10 gadiem līdz prasības noilgumam, citiem vārdiem ignorēt ministrijas darbības sakarā ar agrārās reformas izvešanu dzīvē, cik tālu strīdus priekšmets ir jautājums, vai attiecīgais objekts pēc viņa pazīmēm

-124-

atbilst vienai no tām kategorijām, kuras minētas agr. ref. lik. I.d. 2.p. 2.pktā, ir izslēgti no civiltiesas piekritības, bet caurlūkojami no attiecīgā administratīvās justices orgāna jākonstatē, ka runā satricināt pašu agrāro reformu.

Atzīstot, kā strīdi, kas izriet no Zemkopības esošā prasība pēc būtības sastāv iekš tā, agrārās reformas likuma pamatnoteikumus un ka pēc prasītāja apgalvojuma attiecīgais objekts ar agrārās reformas likumu nav atsavināms, kurpretim Zemkopības ministrija šo objektu atzinusi par tādu, kurš uz minētā likuma pamata ietilpst valsts zemes fondā. Šāds strīds neatkarīgi no viņa rakstura nepiekrīt civiltiesai, bet izšķirams administratīvā kārtībā, kāda noteikta 1923.g. 31.marta likumā par nekustāmu īpašumu koroborēšanu sakarā ar agr. ref. likumu.

LATVIJAS SENATA
APVIENOTĀS SAPULCES

1929.g. 15.marta

Rīcības sēdes žurnāls

Sēdē piedalījās

Priekšsēdētājs senators M.Gobiņš

Senatori:

K.Valters, K.Ozoliņš, Dr. A.Loebers, B.Nagujevskis, A.Gubens, A.Petersons

J.Kalacs, K.Purviņš, Fr.Zilberts, F.Konradi, J.Balodis.

Virsprokurors A.Charitonovskis,

Virssekretars v.i. O.Gubens

Sēdi atklāja plkst. 11.40, slēdza plkst. 13.20.

L.Nr.	Lietas nosaukums	Senators referents
2	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Margaretas VALTER-VITENHEIM prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	A.Gubens, A.Loebers, M.Gobiņš
11	Jelgavas apgabaltiesas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegtā Otto FITINGHOFA prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš, A.Gubens
12	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Ernestines NORD prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš
13	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Emmas NAUK prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS MIN-JU dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš
14	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Vilhelma HAGENA prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš
15	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Adolfa ŠULCA prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš
16	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Artura VALTERA prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš
17	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Ekaterinas KARJAKINAS prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš, A.Gubens
18	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Paula BREDAU prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš, A.Gubens
19	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta	M.Gobiņš,

	Ēvalda BREDAU prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	A.Gubens
20	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Hertas BREDAU prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš, A.Gubens
21	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Emīlijas BREDAU prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš, A.Gubens
30	Senāta Virsprokurora 1927.g. 13.septembra priekšlikums Nr. 455 Tieslietu ministra uzdevumā dēļ paskaidrošanas, kā izprotams Latvijas apstākļos likuma (Sodu likuma 128.p.) termins: „augstākā vara” un ko Latvijā faktiski var uzskatīt par šīs varas orgānu un nesēju	J.Balodis, Fr.Zilberts, Dr.A.Loebers
40	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Valtera OSTEN-SACKENA prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	Dr.A.Loebers, J.Kalacs, A.Gubens, M.Gobiņš

(..)

-3-

(..)

47	Ofic. publ. 2.ieraksts	F.Konradi
48	Ofic. publ. 1.ieraksts	J.Balodis
49	Ofic. publ. 3.ieraksts	J.Balodis
28	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegtā UNGURMUIŽAS pagasta pašvaldības prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju un Andreju OZOLIŅU dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	M.Gobiņš
29	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Jāņa un Donata PURPLIŠU prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	J.Kalacs, Dr. A.Loebers, M.Gobiņš
35	Tiesu palātas piekritības strīdus izšķiršanai iesniegta Otto ĀBEĻA prasības lieta pret ZEMKOPĪBAS min-ju dēļ īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu	J.Kalacs, M.Gobiņš

LATVIJAS SENATA
APVIENOTĀS SAPULCES
1929.g. 18.decembra
Rīcības sēdes žurnāls

Sēdē piedalījās

Priekšsēdētājs senators M.Gobiņš

Senatori:

K.Ozoliņš, Dr. A.Loebers, B.Nagujevskis, A.Gubens, A.Petersons

J.Kalacs, K.Purviņš, Fr.Zilberts, F.Konradi, J.Balodis.

Virsprokurors A.Charitonovskis,

Virssekretars v.i. O.Gubens

Sēdi atklāja plkst. 11.35, slēdza plkst. 13.00.

(Izvilums, tostarp –

-9-

L.Nr.	Lietas nosaukums	Senators referents
44	Senāta Virsprokurora 1928.g. 17.oktobra priekšlikums Nr. 372 Tieslietu ministra uzdevumā dēļ paskaidrošanas: 1) vai var atjaunot civilprasības ceļā civiltiesības, ja tas aizskartas, ieskaitot zemi valsts zemes fondā sakarā ar agrārreformas izvešanu un 2) ja šādas prasības pielaižamas, vai tad var būt par šķērsli prasības izspriešanai administratīvās tiesas spriedums, ar kuru izšķirts jautājums par tā administratīvā orgāna rīcības likumību, ar kuru aizskartas pirmā jautājumā apradītās tiesības	J.Kalacs

Senāts atrod, ka ar 1929.g. 17.maijā Saeimā pieņemtā agrārās reformas likuma 1.daļas 12.¹panta spēkā stāšanos priekšā liktais jautājums neprasa paskaidrojumu, jo minētais likuma pants nepārprotami nosaka, ka visi strīdi par to, vai attiecīgie īpašumi uz agrārās reformas likuma pamata atsavināti un likumīgi ieskaitīti valsts zemes fondā, kā arī strīdi par neatsavināmo daļu ierādīšanu piekrīt vienīgi Senāta administratīvā departamenta, bet ne civiltiesu izšķiršanai, pie kam pretēji šim noteikumam civiltiesās uzsāktās lietas izbeidzamas un civiltiesu šinīs lietās taisītie spriedumi, ciktāl tie vēl nav izpildīti, atzīstami par neesošiem. (Sen. apv. sap. 1929.g. 18.decembra lēmums lietā Nr. 44) (*LVVA 1533.fonds, 1.apraksts, arhīva lieta nr.634, 114.lpp.*)